

Innst. 337 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 108 S (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om nybygg for Nasjonalmuseet på Vestbanen

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Samandrag

Kulturdepartementet legg med dette fram proposisjon om å reisa eit nybygg på Vestbanen for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design. Proposisjonen presenterer resultatet av ein prosess som starta i 2004–2005. Forslaget er å reisa eit museumsbygg med eit bruttoareal på 54 600 rutemeter innanfor ei kostnadsramme på 5 327 mill. kroner og med ei styringsramme på 4 690 mill. kroner, i prisnivå juli 2013.

Nybygget til Nasjonalmuseet er eit krevjande prosjekt med høge funksjons- og kvalitetskrav på ei rekkje felt. Bruk av solide materialar som naturstein utvendig og tregolv i utstillingsareala gjev nybygget eit markant preg. Den lysande «Alabasthallen» gjev bygningskomplekset eit særprega uttrykk. Det er sett strenge og omfattande krav til tryggingstiltak i bygningen. Fleire hendingar både heime og i utlandet dei seinaste åra har understreka kor overlag viktig det er å ta tryggingstiltak i museum på stort alvor. Strenge klimakrav medfører behov for VVS-løysingar som er meir kostnadskrevjande enn i vanlege kontorbygningar. Det er lagt stor vekt på ein energi- og klimapositiv profil for bygget.

Nybygget legg stor vekt på universell utforming.

Nybygget på Vestbanen inneber at Nasjonalmuseet får bygningsmessige rammevilkår som styrkjer institusjonen som forvaltar og formidlar av viktige nasjonale samlingar av visuell kunst. Innanfor eit

samla bygningskompleks skal museet kunna formidla ulike sider ved den visuelle kunsten både i eit historisk perspektiv og i eit meir reindyrka samtidsperspektiv.

1.2 Innleiing

1.2.1 Samfunnsmål for eit nybygg for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Målet med nybygget på Vestbanen er å skapa eit vitalt, nasjonalt forskings- og formidlingssenter for dei visuelle kunstartane. Nasjonalmuseet skal vera ein nyskapande møteplass der eit breitt samansett publikum skal oppleve og få kunnskap om dei visuelle kunstartane. Nybygget på Vestbanen skal markera Nasjonalmuseet som ein utstillings- og formidlingsarena på internasjonalt nivå.

Nasjonalmuseets samfunnsfunksjonar kan konkretiserast med omgrepa samfunnsminne og møtestad.

Nybygget til Nasjonalmuseet skal gjera museet synleg i bybiletet og understreka at museet er ein viktig samfunnsinstitusjon. Det samla museumsanlegget skal ha eit arkitektonisk nivå som viser at Nasjonalmuseet er ein ambisiøs og kvalitetsmedviten institusjon. Nybygget skal utformast på ein måte som tek omsyn til og samspelar med dei freda stasjonsbygningane på Vestbanen, Oslo rådhus og Rådhusplassen. Totalt sett skal nybygget vera eit museumsanlegg som vert lagt merke til, både nasjonalt og internasjonalt.

I utgreiingsarbeidet som ligg til grunn for forprosjektet, har det vore definert ei rekkje effektmål som prosjektet skal svara på, m.a. følgjande punkt:

- Nasjonalmuseet skal få bygningsmessige rammevilkår som legg til rette for eit aktivitets- og

- utstillingsnivå som gjer det mogeleg å auka publikumstalet frå ca. 500 000 til 750 000 årleg.
- Nasjonalmuseet skal setjast i stand til å visa 10–15 pst. av dei faste samlingane, samstundes som museet kan tilby publikum både nasjonale og internasjonale temporære utstillingsprogram. I dag er det berre nokre få prosent av dei faste samlingane som er tilgjengelege.

1.2.2 Om Nasjonalgalleriet

Statsbygg har sidan 2010 hatt i oppdrag å vurdere kva som kan vera aktuell aktivitet i Nasjonalgalleribygningen når Nasjonalmuseet flyttar ut. Dersom det ligg til rette for det, ønskjer Universitetet i Oslo at Nasjonalgalleriet skal vera del av den bygningsporteføljen som skal liggja til grunn for det vidare utviklingsarbeidet for Kulturhistorisk museum. Regjeringa har enno ikkje teke stilling til dei nye planane frå Universitetet i Oslo. Dersom det ikkje vert aktuelt å nytta bygningen til funksjonar med tilknytning til universitetet, vil andre statlege behov verta vurderte.

1.3 Resultatet av gjennomført forprosjekt

Ein viser her til proposisjonen.

1.4 Kostnader

1.4.1 Forslag til styrings- og kostnadsramme

Tufta på Statsbyggs forprosjekt tilrår ekstern kvalitetssikrar at prosjektet bør ha ei styringsramme (P 50) på 4 690 mill. kroner i prisnivå juli 2013. Då er meirverdiavgift ikkje rekna inn. Nasjonalmuseet er registrert i Meirverdiavgiftsregisteret og skal driva avgiftspliktig verksemd i dei nye lokala. Heile bygget skal nyttast til avgiftspliktig verksemd. Statsbygg får dermed frådrag for inngåande meirverdiavgift både for oppføringskostnader og driftskostnader for det arealet som skal leigast ut.

Ekstern kvalitetssikrar tilrår at uvisseavsetninga bør vera 900 mill. kroner. Ein viktig del av uvisseanalysen er knytt til uvisse om marknadsutviklinga i byggebransjen dei næraste fem–seks åra. Vidare er det lagt vekt på at prosjektet er krevjande og at tomte gjev ei rekkje utfordringar for sjølve byggjeprosessen. På den bakgrunnen er forslaget om P 85 på 5 590 mill. kroner. På vanleg måte er det utarbeidd ei prioritert kuttliste på 263 mill. kroner. Det medfører at tilrådd kostnadsramme – P 85 med fråtrekk for kuttlista – er 5 327 mill. kroner rekna i prisnivå juli 2013.

Statsbygg har ingen merknader til dei tala ekstern kvalitetssikrar føreslår for prosjektet.

På denne bakgrunn føreslår regjeringa at styrings- og kostnadsramma for nybygget på Vestbanen vert følgjande, rekna i juli 2013-kroner:

Styringsramme (P 50)	4 690 mill. kroner
Uvisseavsetning	900 mill. kroner
P 85	5 590 mill. kroner
Kuttliste	263 mill. kroner
Kostnadsramme bygg	5 327 mill. kroner

1.5 Plan for vidare gjennomføring

1.5.1 Mål for gjennomføringa av Vestbaneprojektet

Innanfor kostnadsramma på 5 327 mill. kroner skal prosjektet styrast etter eit målprioritering med følgjande rekkjefølgje: 1) kostnad, 2) kvalitet og 3) tid.

Hovudperspektivet i styringa av prosjektet er at det skal gjennomførast innanfor styringsramma (P 50) på 4 690 mill. kroner og i samsvar med vedtekne planar for areal, funksjonar, kvalitet, framdrift og økonomi. Det er utarbeidd prioriterte kuttlistar med ei ramme på 263 mill. kroner. Prosjektet skal effektuera desse kutta for å halda styringsramma, dersom det vert naudsynleg.

Uvisseavsetningen på 900 mill. kroner (skilnaden mellom P 50 og P 85) skal berre kunna nyttast dersom det oppstår uføresedde situasjonar i prosjektet, eller det kjem marknadssvingingar som inneber at styringsramma må overskridast.

1.5.2 Organisering og styring av prosjektet

Departementet legg opp til tett dialog med Statsbygg gjennom heile prosjektperioden, og det vil vera eit klårt mål å ha god styring med kostnader og framdrift.

1.5.3 Drifta i Nasjonalmuseets nybygg

Når Nasjonalmuseet flyttar inn i nybygget, vil alle delar av drifta få heilt andre rammevilkår enn det som er tilfellet i dag. Reint praktisk vil alle funksjonane vera samlokaliserte, og alle arbeidsprosessane vil vera langt meir rasjonelle og effektive enn det som er mogeleg i dag. På den andre sida vil Nasjonalmuseet ha aktivitetar i ein større bygningsmasse enn i dag. Konkret aukar bruttoarealet frå ca. 38 000 rutemeter i noverande lokale, eksterne magasin inkludert, til ca. 57 000 rutemeter, og då er Bankplassen 3 for Arkitektur inkludert. Dette inneber at bygningsrelaterte driftskostnader vil auka noko, samanlikna med situasjonen i dag. Overgangen frå fire driftsstadar til éin vil gje ein klår synergieffekt.

Nasjonalmuseet har i samarbeid med departementet gjennomført ein førebels analyse av kva som

kan vera ein realistisk budsjettprofil når museet flyttar inn i nybygget. Analysen tyder på at Nasjonalmuseet vil kunna få monaleg høgare eigeninntekter i nybygget enn i dag. Hovuddelen av driftsbudsjettet vil likevel måtta koma frå statleg driftstilskot. Litt avhengig av kor stort besøk museet vil få i nybygget og dermed kor store eigeninntekter museet kan skapa, vil tilskotsbehovet vera mellom 224 og 277 mill. kroner (2013-kroner) til museumsdrifta, og då er husleigekostnader ikkje medrekna. I 2013 får Nasjonalmuseet 272 mill. kroner i statleg driftstilskot, inkludert tilskot til husleigekostnader.

1.5.4 Framdrift

Statsbygg har vurdert kompleksiteten i nybygget slik at det er naudsynt med ca. seks års produksjonstid frå det tidspunktet Statsbygg får oppdragsbrev om å starta arbeidet.

Straks det ligg føre stortingsvedtak om løyving til prosjektet, vil Statsbygg setja i gang å detaljprosjektera med tanke på å innhenta tilbod på dei første entreprisane. Då vil òg departementet koma attende til Stortinget med detaljert framdriftsplan.

1.6 Konklusjon

Kulturdepartementet tilrår Stortinget å vedta at det skal byggjast eit nybygg for Nasjonalmuseet på Vestbanen innanfor ei kostnadsramme på inntil 5 327 mill. kroner i prisnivå juli 2013. Den vidare gjennomføringa av prosjektet skal tuftast på ei styringsramme for Statsbygg på inntil 4 690 mill. kroner. Regjeringa vil koma attende med forslag om startløyving.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rannveig Kvifte Andresen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, viser til regjeringens fremlegg om nybygg for Nasjonalmuseet på Vestbanen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er glad for at en lang prosess med sikte på å gi Nasjonalmuseet gode og hensiktsmessige lokaler nå har kommet til et konkret

resultat og at Stortinget med dette kan gi klarsignal for å komme i gang med arbeidene.

Komiteen slutter seg til det høye ambisjonsnivået som er lagt til grunn for bygningens funksjoner og mener Norge gjennom denne satsingen får et bygg for fremtiden.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser her til de betydelige kapasiteter som ligger i romplanen på 54 600 kvadratmeter.

Komiteen vil uttrykke store forventninger til økt publikumsoppslutning, vesentlig styrket utstillingsvirksomhet og betydelig styrket museumsfaglig virksomhet. Komiteen understreker det nye museets nasjonale funksjoner og viktigheten av at institusjonen blir til gagn for hele landet. Ikke minst dreier dette seg om Nasjonalmuseets bidrag gjennom utlån eller konservatorfunksjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tar de økonomiske beregningene for kostnadene med bygget til etterretning, og slutter seg til den fremlagte kostnadsramme på 5 327 mrd. kroner.

Komiteen vil påpeke at dette er et meget betydelig beløp, og understreker viktigheten av at kostnadsrammen overholdes.

Komiteen viser for øvrig til den omfattende prosessen som har vært når det gjelder byggets estetiske utforming, og vil særlig påpeke betydningen av «Alabasthallen» med hensyn til å gi det nye Nasjonalmuseet den plass i bybildet en bygning som dette bør ha.

Komiteen tar også de tankene som proposisjonen gjør rede for når det gjelder Nasjonalgalleriets gamle bygg til etterretning. Komiteen vil understreke viktigheten av at dette bygget ivaretas, og at staten finner frem til gode løsninger som kler de rike tradisjonene dette bygget bærer med seg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på at Nasjonalgalleriet er et kulturminne i ordets mest fyldige betydning. Bygningen er et av landets fremste arkitektoniske monumenter og en stående og synlig fortelling om nasjonsbyggingen og kunstens betydning. Disse medlemmer mener at å tømme denne bygningen for sitt innhold er kulturminnevandalisme bygning og samling er ett.

Disse medlemmer er oppmerksomme på, og støtter, det forslaget til løsning for Nasjonalmuseet som lenge har vært skissert, at «et nytt museum for

samtidskunst bygges på Vestbanen.» Disse medlemmer mener det foreliggende prosjektet er svært lovende. Nasjonalgalleriets særlige klenodium, Munch-salen slik Munch selv var med og skapte den, må bevares og kunne studeres også i fremtiden, sammen med den kunsten som dette museet er skapt for. Disse medlemmer beklager at det er en dyp splittelse i fagmiljøet når det gjelder fremtiden for Nasjonalgalleriet. Det har diskusjonen i komiteen vist, både når det gjelder sammenhengen mellom kunsten og bygningen, og bygningens egnethet for oppbevaring av kunst i moderne tid.

Disse medlemmer peker på at Nasjonalgalleriet er en viktig del av landets historie. Det finnes ikke et nasjonalgalleri i hele Europa som har forlatt en tilsvarende bygning for å flytte inn i et nybygg. Det har vært satset på utvikling og tilrettelegging i de historisk viktige bygningene. Også i Norge bør en erkjenne behovet for å føre denne delen av historien med inn i fremtiden, og ta ansvaret for at dette kan skje.

Disse medlemmer mener at det nye nasjonalmuseets romprogram kan reduseres om Nasjonalgalleriet organisasjonsmessig opprettholdes som visningssted for våre historiske samlinger, og nødvendige midler til oppgradering av Nasjonalgalleriet blir frigjort. En slik løsning vil være kostnadsbesparende. Disse medlemmer mener at Oslo vil være en rikere by om de enkelte delene av Nasjonalmuseet får tre frem med sine særtrekk, og i sine enestående bygninger. Slik vil Oslo bli mer interessant å leve og bevege seg i.

Disse medlemmer mener også at bygningen er et sentralt arkitekturmonument innen nyrenessansen i Norge, i tillegg til å være et sentralt norsk museumsbygg knyttet til forskning og formidling av billedkunst. Disse medlemmer er glade for å se at Riksantikvaren varslet at de har fredet Nasjonalgalleriet, både bygningens eksteriør og interiør. Bygningen, som sto ferdig i Universitetsgaten i Oslo i 1882, er tegnet av arkitektene Heinrich Ernst Schirmer og Adolf Schirmer. Far og sønn Schirmer tegnet bygningen i tidsrommet 1879–1881. Disse medlemmer viser også til at Nasjonalgalleriet er Riksantikvarens første fredning i jubileumsåret 2012, da direktoratet fyller 100 år, og at formålet med å bevare Nasjonalgalleriet er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet.

Disse medlemmer viser til at Nasjonalgalleriet ifølge Riksantikvaren er en viktig monumentalbygning med stor symbolverdi, som mange mennesker har et nært forhold til. Bygningen har vært Norges fremste utstillingssted for norsk kunst gjennom tidene. Disse medlemmer vil videre understreke at Nasjonalgalleriet springer ut av de nasjonale strømningene på 1800-tallet og har vært sentral i

utviklingen av norsk kunst og kultur. Fredningen er en flott start på Riksantikvarens jubileumsår og et godt utgangspunkt for videre forvaltning av Nasjonalgalleriet, sier miljøvernministeren i en pressemelding.

Disse medlemmer viser til at Nasjonalgalleriet rommer landets største offentlige samling av malerier, tegninger og skulpturer, og en spesielt god samling av norsk nasjonalromantisk malerkunst og Edvard Munchs bilder. Bare seks–sju prosent av kunsten er utstilt for offentligheten.

Disse medlemmer viser også til at fredningen ifølge Riksantikvaren skal legge særlig til rette for videre utstillingsformål i bygningen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ for å sikre en fredning av Nasjonalgalleriets Munch-sal, slik at Edvard Munchs verker også for fremtiden kan stilles ut og besøkes i en sal spesielt bygget for dette formålet.»

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en helhetlig vurdering av at Nasjonalgalleriet organisasjonsmessig opprettholdes som visningssted for våre historiske samlinger.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener prosjektet med det nye Nasjonalmuseet har vært skadelidende under en mangelfull politisk prosess. Flyttingen av prosjektet fra Tullinløkka til Vestbanetomten skjedde etter hemmelige forhandlinger mellom Oslo kommune og daværende statsråd Giske, og ble av regjeringspartiene satt igjennom uten at Stortinget ble invitert til noen reell diskusjon om saken. Dette har medført at svakheter ved Vestbanetomten ikke har blitt tilstrekkelig problematisert. Særlig gjelder dette spørsmålet om de gamle vestbanebygningene skulle ligge som en premiss når den arkitektoniske utformingen av det bygget som i svært langt tid skal huse nasjonens estetiske arv, skulle utarbeides. Disse medlemmer mener det burde ha vært gjort et grundigere arbeid der avveining mellom vernehensyn og det nye byggets selvstendige arkitektoniske ambisjon hadde vært tema.

Komiteens medlemmer fra Høyre tar til etterretning at regjeringen ikke har innarbeidet Nasjonalgalleriets gamle bygg i prosjektet slik Høyre tidligere har foreslått.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Nasjonalgalleriet står sentralt i historien om formidling av kunst i Norge, og bygning-

gens tradisjoner som kunstarena burde vært videreført. Disse medlemmer mener dette hadde vært mulig å tilpasse i det foreliggende prosjekt, men at dette ikke er gjort hverken økonomisk eller arealmessig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til diskusjonen som har vært om Nasjonalgalleriets videre skjebne. Såfremt det ikke slås entydig fast i nye utredninger at en slik løsning er helt uforvarlig, bør Nasjonalgalleriet bevares som galleri, og primært for fremvisning av historisk kunst.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener staten har et ansvar for å stimulere til at det skapes nye kunstuttrykk, samt at eksisterende kunst forvaltes godt. Det offentlige har òg et ansvar for å ivareta både kunstnerens og de ansattes interesser så vel som andre hensyn. Når en rekke aktører nå skal samles i ett stort museumsbygg, mener dette medlem det er særdeles viktig at det tas absolutte hensyn til de særskilte behovene de ulike kulturinstitusjonene og de ulike kunstuttrykkene har. Dette medlem forutsetter at et nytt nasjonalmuseumsbygg vil bidra til å fremheve kunstsjangernes egenart. Ulike uttrykk må ivaretas ut fra egne faglige premisser, og med historisk bevissthet. Respekten for ulike sjangere og tidsepoker må ivaretas på best mulig måte innenfor de rammene som nå settes.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 23. mai 2013

Gunn Karin Gjøl

leder

Olemic Thommessen

ordfører

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen ta initiativ for å sikre en fredning av Nasjonalgalleriets Munch-sal, slik at Edvard Munchs verker også for fremtiden kan stilles ut og besøkes i en sal spesielt bygget for dette formålet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremlegge en helhetlig vurdering av at Nasjonalgalleriet organisasjonsmessig opprettholdes som visningssted for våre historiske samlinger.

4. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget samtykker i at det vert reist eit nybygg for Nasjonalmuseet på Vestbanen innanfor ei kostnadsramme på 5 327 mill. kroner i prisenivå juli 2013.

